

Dienst Justitiële Inrichtingen
Ministerie van Veiligheid en Justitie

> Retouradres Postbus 30132 2500 GC Den Haag

Aan aangewezen en genodigden van
de werkconferentie Recht & tbs II op 21 november 2014

Datum 16 februari 2015
Onderwerp Terugkoppeling werkconferentie Recht & TBS II te Lunteren

Geachte heer/mevrouw,

Zoals toegezegd op de werkconferentie *Recht & tbs* van 21 november 2014, ontvangt u hierbij een terugkoppeling van de bevindingen van deze dag.

Op de werkconferentie bleek dat het afgelopen jaar door de verschillende partijen gezamenlijk hard gewerkt is aan het vergroten van het vertrouwen in de tenuitvoerlegging van tbs maatregel. Het zogenoemde manifest van Lunteren, het resultaat van de eerste werkconferentie *recht & tbs* in 2013, had dertien concrete afspraken voor de sector opgeleverd. Doel hiervan was het vergroten van de transparantie over en verbeteren van de tenuitvoerlegging van de maatregel. Op de tweede conferentie zijn de resultaten van deze afspraken gedeeld. In samenwerking tussen de FPC's, advocatuur, OM, reclassering, de rechtelijke macht en DForZo zijn op alle punten resultaten behaald. Zo draait er een pilot met de advocatuur, wordt gewerkt aan de versnelling van de verlofprocedure en worden behandelprognoses opgenomen in elk verlengingsadvies.

Na terugkoppeling van en discussie over de resultaten van de eerste conferentie, is in de middag de aandacht verschoven naar het nog steeds lage aantal opleggingen van de tbs-maatregel en de rol van verschillende partijen in het tot stand komen van een oplegging. Aanleiding hiervoor vormde onder andere de constatering van verschillende deelnemers aan de conferentie dat er aanzienlijke regionale verschillen bestaan in het aanvragen van het gedragskundige onderzoeken en mogelijk voortvloeiend hieruit het aantal opleggingen. Hoe kan dit en hoe wenselijk is dit? Vastgesteld werd dat kennisuitwisseling tussen de verschillende partijen mogelijk te beperkt plaatsvindt. Voor de pro Justitia rapporteurs is het bijvoorbeeld van belang dat ze up to date kennis hebben van de huidige tenuitvoerlegging van de maatregel en het juridische kader; externe rapporteurs dienen een goed beeld te hebben van de informatie waaraan officieren en rechters behoefte hebben.

Directie Forensische Zorg

Kwaliteit

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 30132
2500 GC Den Haag
www.dji.nl

Contactpersoon

Sophie Koek
Adviseur

email: s.koek@dji.minjus.nl

Projectnaam

Manifest toekomstbestedige
tbs

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

In bijlage 1 vindt u een terugkoppeling van de gevoerde discussies in de middag terug. Gevolgd door de concrete afspraken waarin deze hebben geresulteerd deze worden gevat onder de werktitel Manifest toekomstbestendige tbs. In bijlage 2 treft u tevens de voortgang op de actiepunten ten aanzien van de keten brede werkafspraken uit het eerste manifest van Lunteren. Wij zijn van plan u in 2016 voor de derde werkconferentie uit te nodigen. In de tussentijd zullen wij u betrekken bij en op de hoogte houden van de verdere uitwerking en resultaten van de eerste twee werkconferenties.

Met vriendelijke groet,

Goof van Gemert
Directeur Forensische Zorg

Joke Groeneweg
*voorzitter landelijk overleg FPC-directeuren
(ODO)*

Werkconferentie Recht & TBS II te Lunteren

Onderstaande inhoudelijke terugkoppeling van de conferentie op 21 november jl. is vormgegeven aan de hand van een drietal thema's. De organisatoren van de werkconferentie, de FPC's en DForZo, zullen een voortrekkersrol nemen in het uitwerken van onderstaande actiepunten. Zij zullen de op de conferentie aangewezen vertegenwoordigers van de andere deelnemende partijen betrekken.

1. Opleggingen

In de presentatie van de directeur forensische zorg, Goof van Gemert, kwam aan de orde dat het aantal tbs-opleggingen nog altijd terugloopt. Hij stelde dat dit zijns inziens betekent dat er een flink aantal patiënten niet op de juiste plaats terecht komt, maar, met alle problemen van dien, bijvoorbeeld voor langere tijd in detentie verblijft en vervolgens niet/nauwelijks behandeld weer terugkeert in de samenleving. Juist vanwege de goede resultaten die de fpc's boeken ten aanzien van het terugdringen van recidive, ziet hij dit als een gemiste kans. In de recidivemonitor, zoals die wordt bijgehouden door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC), blijkt dat de recidivecijfers van de tbs gunstig afsteken tegen recidivecijfers vanuit het gevangeniswezen. Slechts 5 procent van de ex-tbs-gestelden gaat binnen twee jaar na beëindiging van de maatregel over tot het plegen van een nieuw tbs-waardig delict. Ook bij een vergelijking tussen patiënten met een tbs-maatregel en patiënten met een strafrechtelijke machtiging blijkt het recidivepercentage van de ex-tbsgestelden gunstig af te steken, zo vonden Nowak & Nugter¹.

Ook aan de orde kwam dat er sprake is van aanzienlijke regionale verschillen in de opleggingen van de tbs-maatregel. In sommige arrondissementen, in ieder geval een aantal jaar geleden, was de kans om een tbs-maatregel opgelegd te krijgen zeven keer groter dan in andere arrondissementen. Ook bleek dat niet alom bekend is dat niet alleen de officier, maar ook de rechter opdracht kan geven tot een gedragskundige rapportage. Mocht op zitting blijken dat deze gewenst is, kan de rechter deze alsnog aanvragen. In het middagdebat blijkt eveneens dat niet elke pro Justitia rapporteur voldoende inzicht heeft in het aanbod van forensische zorg in Nederland. Mogelijk vooral de minder ervaren / jongere rapporteurs zijn onvoldoende op de hoogte van de mogelijkheden van de tbs, de onmogelijkheden van zorg en beveiliging in een voorwaardelijk kader en de verschillen tussen maatregelen.

Bovenstaande leidde tot de volgende conclusies, namelijk:

- dat een onderzoek naar het aantal opleggingen van de tbs-maatregel in de verschillende arrondissementen wenselijk is.
- dat onderzocht moet worden hoe het inzicht van de rapporteurs pro-justitie in het aanbod van FPC's, mede daar zij straks ook prognoses ten aanzien van de behandelduur dienen te stellen, vergroot kan worden.

Behandelduur

In vergelijking tot een aantal jaar geleden is de tbs-behandelduur aanzienlijk gedaald, van iets meer dan 10 jaar tot 8.4 jaar in afgelopen jaar. In 2014 is de Taskforce terugdringen behandelduur onder voorzitterschap Bas Eenhoorn gestart. In de Taskforce zijn ook de partijen vertegenwoordigd die deelnemen aan

¹ Nowak, M.J. & Nugter, M.A., (2014) Ik zit mijn tijd wel uit..., Tijdschrift voor psychiatrie 56

Lunteren. De Taskforce heeft eind 2014 haar aanbevelingen opgeleverd hoe te komen tot een verdere en structurele verlaging van de tbs-behandelduur. Tijdens de werkconferentie zijn de aanbevelingen toegelicht door dhr. Michel Groothuizen, directeur Sanctie- en Preventiebeleid. Hij deed dit namens de Taskforce in afwezigheid van dhr. Eenhoorn. De aanbevelingen zijn op 21 december jl. aangeboden aan het ministerie van V&J, GGZ Nederland en de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland. Veel van de aanbevelingen sluiten naadloos aan op de acties die al ingezet zijn in het kader van het manifest van Lunteren.

Op de conferentie bleek dat er voor een aantal punten uit het manifest nog aandacht zal moeten zijn. Zo dient de rapportage van de werkgroep "verlof tenzij" nog een vervolg te krijgen, waarbij onder andere wordt gekeken naar de inrichting van de aanbevelingen in de praktijk. Voorts loopt de pilot met de betrokkenheid van de advocatuur in geval van (dreigende) behandelimpasse. Deze zal xxx geëvalueerd worden.

Kennisdeling

De sectorbrede initiatieven met als doel de behandelduur terug te brengen, hebben tevens geresulteerd in intensievere samenwerking ten aanzien van het behoud van een kwalitatief hoogwaardig systeem. Er blijkt behoefte aan uniformiteit, dialoog en verdere uitwisseling en het adresseren van praktische problemen waar men in het werk tegenaan loopt. Enkele punten, zoals de noodzaak tot aanwezigheid van de juiste deskundige op de verlengingszitting en het werken met prognoses, zijn in het manifest aan de orde gekomen. In de komende periode kunnen op deze punten zeker nog stappen gemaakt worden. Geconcludeerd is dat kwaliteit en kennis gedeeld en gewaarborgd moeten worden. Het middagdebat in Lunteren heeft veel opgeleverd. Vertegenwoordigers van de organisaties hebben uitvoeringsproblemen, regionale verschillen en valkuilen aan de orde gesteld. Er is behoefte aan verdere gesprekken en meer inzicht in de verschillende schakels in de keten. Voorts hebben de FPC's, rechters, advocaten, rapporteurs en officieren uitgenodigd om te zien hoe het er in de klinieken aan toe gaat en hoe de behandeling vormgegeven wordt.

Producten

Bovenstaande aandachtspunten leiden tot de volgende producten:

Product	Doel	Actiehouder	Medewerking
1. Juridische kenniskaart voor rapporteurs	Rapporteurs van het NIFP zijn goed op de hoogte van het aanbod in Forensische Centra	NIFP	FPC's en DForZo
2. Update opleiding rechters, rapporteurs en behandelaren	De training van rapporteurs en behandelaren om zich te handhaven als getuige deskundige in de rechtszaal is gericht op het aangaan van de dialoog met alle betrokken partijen (advocatuur inclusief).	NIFP	Advocatuur, Rechterlijke macht
3. Onderzoek naar opleggingen en rapportages per regio	Er bestaan weinig tot geen regionale verschillen in de aanvraag van gedragskundige rapportages of de tbs-opleggingen die daarop kunnen volgen.	NIFP	Rechterlijke macht, Openbaar Ministerie
4. Update opleiding RIO bij het SSR, toevoeging gedragskundige module	Door toevoeging van een gedragskundige component aan het RIO opleidingstraject, kunnen rechters de PJ-rapportage beter lezen en wegen.	Rechterlijke macht	FPC's
5. Regionale bijeenkomsten, "dilemma's achter de schermen"	De dialoog over uitvoeringsproblemen kan open gevoerd worden. Er is meer inzicht in verschillende schakels in de keten. Er is sprake van toenemende transparantie.	FPC's	Rechterlijke macht, Openbaar Ministerie, Advocatuur

Samenwerking

Ketenpartner	Aanspreekpunten
3RO	Roeland Driessen Arie Uyterlinde
Advocatuur	Sierd Roosjen Judith Kwakman Jan Jesse Lieftink
DForZo	Goof van Gemert
FPC's	Harry Beintema Joke Groeneweg Hendrik Jan van der Lugt
NIFP	Arjan de Groot Katinka de Wijs
Openbaar Ministerie	Paulien Poppe Gerard de Haas Henk Korvinus
Rechterlijke macht	Noor Engbers Wilma van den Berg

BIJLAGE 2:

Voortgangsbericht Manifest van Lunteren

Actiepunten voor wat betreft het thema behandelduur

1. Vanaf 1 maart 2014 wordt in ieder (nieuw) verlengingsadvies en iedere (nieuwe) verlofaanvraag uniform door de fpc's de prognose opgenomen met betrekking tot wanneer het eerste dan wel volgende type verlofmachtiging zal worden aangevraagd.
2. Uiterlijk 1 januari 2015 zal bij het eerste verlengingsadvies een prognose voor de totale behandelduur (t/m transmuraal verlof) worden gegeven; bij de daarop volgende verlengingsadviezen wordt stilgestaan bij deze prognose in relatie tot de geboekte behandelvoortgang.
3. Op 1 juli 2014 is een uitgewerkt en met OM en advocatuur afgestemd stappenplan beschikbaar m.b.t. op welke wijze gehandeld wordt bij een (dreigende) impasse in de behandeling. Bijvoorbeeld in de vorm van een second opinion bij een ander fpc of een ronde tafel in aanwezigheid van in ieder geval de advocaat en eventueel een officier, waarbij verslaglegging plaatsvindt t.b.v. de verlengingszitting.
4. Op 1 maart 2014 is duidelijk of het mogelijk is dat een advocaat een vergoeding ontvangt voor de werkzaamheden tijdens de verlengingsprocedure.

Vorderingen thema behandelduur

De prognose is ingebed in het verlengingsformat en de verlofaanvraag. Beide formats worden een jaar na ingebruikname, medio 2015, geëvalueerd. Dit geldt voor het format en de beschikbare invulhandleiding. In september 2014 is via een eerste screening van 391 verlengingsadviezen gekeken of de prognoses zijn opgenomen. In het merendeel van de zaken wordt het format gevolgd, met in begrip van de prognose. De FPC's die hier onvoldoende aandacht aan hebben besteed, zijn aangeschreven. Voorts is het format nogmaals onder de aandacht gebracht.

Per oktober 2014 is de pilot bemiddeling door de advocaat gestart. De pilot is gericht op het op indicatie van de kliniek voeren van driegesprekken tussen tbs-gestelde, fpc en advocaat, teneinde een behandelimpasse te voorkomen of te doorbreken. Het verslag van deze bijeenkomst zal gevoegd worden bij de stukken voor de verlengingszitting, zodat ter zitting een constructieve dialoog kan ontstaan. In het kader van deze pilot kan de advocaat van het FPC een vastgestelde vergoeding voor de werkzaamheden tegemoet zien. De pilot heeft een looptijd van twee jaar.

De eerste driegesprekken hebben reeds plaatsgevonden. Zowel de advocaten als het FPC hebben het gesprek als constructief en nuttig ervaren.

Actiepunten voor wat betreft het thema dilemma's tijdens de verlengingszitting

5. Vanaf 1 april 2014 is het advies voor de verlengingszitting zodanig verbeterd dat informatie optimaal beschikbaar is voor het OM en de rechter. Dit houdt in ieder geval in dat alle fpc's onderstaande punten in hun advies verwerken:
 - Scherpe duiding van het risicoprofiel waarmee het gevaarscriterium beter onderbouwd wordt.
 - Inzicht in de vraag wat het FPC de afgelopen periode heeft gedaan met de aanwijzingen van de Rechtbank uit de voorgaande verlengingszitting.
 - Indien aanwijzingen van de Rechtbank niet konden worden opgevolgd wordt expliciet verantwoord waarom dat naar het oordeel van de kliniek niet kon.
 - Als de kliniek in het uitvoeren van de aanwijzingen van de Rechtbank aanloopt tegen vertragingen wordt helder en duidelijk verantwoord welke oorzaken hieraan ten grondslag liggen.
 - In die gevallen waarbij vertraging mede samenhangt met overwegingen van de zijde van het AVT of de verlofunit van DJI wordt het advies van het AVT gevoegd bij het verlengingsadvies van de kliniek.
 - In het verlengingsadvies maakt de kliniek duidelijk welke concrete stappen er in de komende periode zullen worden gemaakt.

6. Voor 1 april 2014 is met de rechterlijke macht besproken of zij bereid zijn tijdens de verlengingszitting (ook) hun verwachtingen uit te spreken met betrekking tot het gedrag / functioneren van de patiënt (en zich dus niet te beperken tot alleen aanwijzingen voor het fpc).

7. Vanaf 1 juli 2014 zijn de wettelijke aantekeningen ten behoeve van OM en de rechterlijke macht aanwezig, zijn deze niet ouder dan 3 maanden en correspondeert het advies van het fpc hiermee. Dit geldt als de individuele verantwoordelijkheid van de klinieken. De voortgang wordt door het Landelijk Beraad Inhoudelijk Verantwoordelijken (LBHIV) steeds geëvalueerd.

8. Voor 1 juli 2014 is met de rechterlijke macht besproken en is door de fpc's georganiseerd dat de behandelend deskundige bij de zitting aanwezig is. Hierbij de volgende aandachtspunten:
 - a. indien vorig jaar een collega op zitting was, wordt gezorgd voor een goede voorbespreking;
 - b. de volgende verlengingszitting wordt direct gepland. Dan is er de zekerheid dat alle betrokkenen kunnen en er t.z.t. voldoende tijd is om evt. een RM aan te vragen;
 - c. als de deskundige niet aanwezig kan zijn, wordt in overleg met de rechtbank/het hof bekeken of inbellen of videoconferencing mogelijk is.

9. Voor 1 juli 2014 is met het openbaar ministerie en met vertegenwoordigers van de advocatuur besproken welke mogelijkheden er zijn om te komen tot meer gespecialiseerde officieren van justitie en advocaten met specifieke kennis van de tbs en forensische zorg.

10. Voor 1 juli 2014 zijn in een werkgroep de mogelijkheden uitgewerkt hoe binnen het verloftraject versnelling kan worden gerealiseerd, o.a. door:
- Het verkrijgen van een gezamenlijk inzicht in redenen voor afwijzing van verlof en redenen voor het slechts gedeeltelijk toekennen van verlofaanvragen.
 - Het verminderen van barrières in het verloftraject bijvoorbeeld het pas kunnen aanvragen van een transmurale verlofaanvraag als de exacte voorziening bekend is. Wellicht kan op een aanvraag opgesteld worden op basis van een goede beschrijving van het soort voorziening die wordt gezocht;
 - Onderzoeken van de mogelijkheden om de reclassering nog eerder in het verloftraject te betrekken.

Vorderingen thema verlengingszitting

Dit thema is breed uitgewerkt in de actiepunten en bestaat uit twee onderdelen; de verlengingszitting en het verloftraject.

Allereerst de verlengingszitting en de verbeteringen in het verlengingsadvies.

Deze punten zijn, samen met punten 1 en 2 aangepakt door de fpc's. Er is overleg geweest met het Openbaar Ministerie, waarna alle fpc's op eenduidige wijze zorgen voor optimale beschikbaarheid van actuele verlengingsadviezen. Dit wordt doorlopend de fpc's in samenwerking met de Directie Forensische Zorg (DForZo) gemonitord.

De vroegtijdige planning van de zittingen is niet haalbaar gebleken. Wel zijn de fpc's en rechtbanken gekomen tot de afspraak dat men meer rekening zal houden met de agenda van de betreffende getuige-deskundige. De aanwezigheid van de juiste getuige-deskundige bij de zitting wordt gezien als een absolute meerwaarde. Dit thema is bij de tweede conferentie in Lunteren wederom benoemd.

Ten aanzien van de rol van de verlengingsrechter zal een wijziging optreden. De verlengingsrechter beschikt vanaf nu over prognoses gesteld door het fpc en de verwachtingen ten aanzien van de opvolgende periode.

Bij de eerder genoemde screening van verlengingsadviezen september 2014 is ook gekeken naar het aantal malen dat de rechter besluit een advies te geven ten aanzien van het traject van de tbs-gestelde. Gebleken is dat de rechter hier in 27 gevallen (7 procent) aanleiding toe zag. De aantal zijn evenredig over de klinieken verdeeld.

Tijdens de tweede werkconferentie in Lunteren is aan alle deelnemers de rapportage van de werkgroep die aan actiepunt tien heeft gewerkt verspreid. De rapportage bevat een zes tal aanbevelingen, welke zijn opgedeeld in concrete actiepunten. De organisaties bundelen de krachten om te komen tot versnelling van het verloftraject. In het voorjaar van 2015 zal de werkgroep wederom bij een komen om de vorderingen op de actiepunten te bespreken en te bezien of de uitgangspunten merkbaar zijn in de verlofpraktijk.

Actiepunten voor wat betreft het thema longstay

10. Voor 1 april 2014 is duidelijk welke specifieke aanpassingen m.b.t. de status longstay gewenst zijn, bijvoorbeeld wat betreft de naamgeving en rol van de verlengingsrechter bij het toekennen van de status, en voor 1 juli 2014 is bekend welke beleidsruimte er bestaat voor de gewenste veranderingen.
11. Voor 1 juli 2014 is duidelijk of het mogelijk is te komen tot harmonisatie van screenings- en verlengingsmomenten voor wat betreft tbs-gestelden met een longstaystatus.

12. Voor 1 juli 2014 (1) maakt DForZo inzichtelijk voor de strafrechtelijke keten welk zorgaanbod ingezet kan worden ten behoeve van de doorstroom van de doelgroep die langdurige begeleiding / toezicht nodig heeft (longstay) en (2) zijn de fpc's het gesprek gestart met de GGZ om draagvlak bij hen te creëren voor het opnemen van deze doelgroep.

Vorderingen thema longstay

De werkzaamheden op dit thema zijn gelijk getrokken met de ontwikkelingen omtrent het beleidskader longstay en de achtste aanbeveling die de taskforce behandelduur tbs doet². Het bundelen van deze processen resulteert in een afgestemde uitstroomroute voor tbs-gestelden die zijn geplaatst op de longstay.

In het beleidskader wordt voorgesteld de term lfpz (langdurige forensische psychiatrische zorg) in de tekst opgenomen. Bovendien wordt ook voorgesteld de aangepaste rapportage cyclus op te nemen, zodat momenten van rapportage geharmoniseerd worden. Het mogelijk invoegen van de aanbeveling van de taskforce behandelduur tbs als stap in dit uitstroomtraject wordt nader uitgewerkt, nu de staatssecretaris van Viligheid en Justitie zijn beleidsreactie op de aanbevelingen van de taskforce naar de Tweede Kamer heeft gezonden. De achtste aanbeveling ziet op het onder voorwaarden mogelijk maken van onbegeleid verlof voor tbs-gestelden verblijvend op de lfpz. De verwachting is dat het draagvlak voor doorstroom van ex-lfpz tbs-gestelden bij GGZ-instellingen zal toenemen als door middel van een gestructureerd uitstroomplan getoond kan worden de tbs-gestelde zich kan conformeren aan voorwaarden en afspraken.

² Aanbeveling 8: Verbeteren uitstroom longstay, waarbij de taskforce pleit voor maatwerk in het kader van voorbereiding op plaatsing in de ggz of verstandelijk gehandicaptenzorg